

บทที่ 3

การศึกษาเปรียบเทียบมาตรฐานการบัญชีเกี่ยวกับเงินลงทุน ในตราสารหนี้และตราสารทุน

ในบทนี้จะกล่าวถึงการเปรียบเทียบมาตรฐานการบัญชีไทยกับมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศและมาตรฐานการบัญชีของสหรัฐอเมริกาในเรื่องเกี่ยวกับเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุน ซึ่งมาตรฐานการบัญชีที่จะนำมาศึกษาเปรียบเทียบนั้นประกอบด้วย

มาตรฐานการบัญชีไทย ได้แก่มาตรฐานการบัญชีไทยฉบับที่ 40 เรื่อง การบัญชีสำหรับเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุน ซึ่งต่อไปนี้จะกล่าวถึงโดยใช้คำว่า TAS No. 40

มาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ ได้แก่มาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศฉบับที่ 25 เรื่อง Accounting for Investments มาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศฉบับที่ 32 เรื่อง Financial Instruments: Disclosure and Presentation และมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศฉบับที่ 39 เรื่อง Financial Instruments: Recognition and Measurement ซึ่งต่อไปนี้จะกล่าวถึงโดยใช้คำว่า IAS No.25, IAS No.32 และ IAS No.39 ตามลำดับ

มาตรฐานการบัญชีของสหรัฐอเมริกา ได้แก่มาตรฐานการบัญชีของสหรัฐอเมริกฉบับที่ 115 เรื่อง Accounting for Certain Investments in Debt and Equity Securities ซึ่งต่อไปนี้จะกล่าวถึงโดยใช้คำว่า SFAS No.115

การศึกษาเปรียบเทียบมาตรฐานการบัญชีเกี่ยวกับเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุนนั้นแบ่งเป็นหัวข้อตามมาตรฐานการบัญชีไทยดังต่อไปนี้

1. ขอบเขต : ขอบเขตของมาตรฐานการบัญชีที่นำมาศึกษาเปรียบเทียบ
2. นิยาม : คำนิยามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการบัญชีที่นำมาศึกษาเปรียบเทียบ
3. ต้นทุนของเงินลงทุน : วิธีการกำหนดราคาทุนเริ่มแรกของเงินลงทุน
4. การจัดประเภทเงินลงทุน
 - 4.1 หลักทรัพย์เพื่อค้า
 - 4.2 หลักทรัพย์เพื่อขาย
 - 4.3 ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด
5. การจำแนกประเภทของเงินลงทุนในตราสารทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาด
 - 5.1 เงินลงทุนทั่วไป

5.2 เงินลงทุนในบริษัทร่วม

5.3 เงินลงทุนในบริษัทย่อย

6. การจัดประเภทหลักทรัพย์เป็นสินทรัพย์หมุนเวียนและสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน
7. การประมาณมูลค่ายุติธรรม
8. ราคาตามบัญชีของเงินลงทุน

8.1 เงินลงทุนชั่วคราว

- 8.1.1 หลักทรัพย์เพื่อค้าและหลักทรัพย์เพื่อขาย
- 8.1.2 เงินลงทุนทั่วไป
- 8.1.3 ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดซึ่งจะครบกำหนดภายในหนึ่งปี

8.2 เงินลงทุนระยะยาว

- 8.2.1 เงินลงทุนในตราสารหนี้
 - 8.2.1.1 หลักทรัพย์เพื่อขาย
 - 8.2.1.2 ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด
- 8.2.2 เงินลงทุนในตราสารทุนในความต้องการของตลาดซึ่งถือเป็นหลักทรัพย์เพื่อขาย
- 8.2.3 เงินลงทุนทั่วไป ซึ่งเป็นเงินลงทุนในตราสารทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาดที่ไม่ใช่เงินลงทุนในบริษัทร่วมหรือบริษัทย่อย

9. การด้อยค่าของเงินลงทุน

- 9.1 การด้อยค่าของหลักทรัพย์เพื่อขาย
- 9.2 การด้อยค่าของตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด
- 9.3 การด้อยค่าของเงินลงทุนทั่วไป

10. การจำหน่ายเงินลงทุน

11. การโอนเปลี่ยนประเภทเงินลงทุน
12. งบกำไรขาดทุน
13. การเปิดเผยข้อมูล
14. การปฏิบัติในช่วงเปลี่ยนแปลง

1. ขอบเขต

มาตรฐานการบัญชีทั้งสามมีขอบเขตที่คล้ายกันคือ กล่าวถึงเฉพาะวิธีการบัญชีสำหรับเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุนที่กิจการมิได้มีอิทธิพลอย่างเป็นทางการเป็นสาระสำคัญหรือมีอำนาจควบคุมกิจการที่ไปลงทุน อย่างไรก็ตาม TAS No.40 และ SFAS No.115 นั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดวิธีปฏิบัติทางบัญชีสำหรับเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุนทุกประเภท ไม่ว่าเงินลงทุนนั้นจะเป็นเงินลงทุนชั่วคราว เงินลงทุนระยะยาว เงินลงทุนในความต้องการของตลาดหรือเงินลงทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาด และยังครอบคลุมถึงการปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับการต่อค่าของเงินลงทุนดังกล่าว ในขณะที่ IAS No.39 มุ่งกำหนดวิธีปฏิบัติทางบัญชีสำหรับสินทรัพย์และหนี้สินทางการเงินทุกประเภท

SFAS No.115 ไม่กำหนดให้แบ่งประเภทเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุนออกเป็นสินทรัพย์หมุนเวียนหรือสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน ในขณะที่ TAS No.40 กำหนดแนวทางในการจำแนกและวิธีปฏิบัติทางการบัญชีที่เกี่ยวข้องไว้อย่างชัดเจน

2. นิยาม

TAS และ IAS มีส่วนที่ให้นิยามของคำศัพท์ไว้ต่างหาก ในขณะที่ SFAS ให้ความสำคัญของคำศัพท์โดยกล่าวรวมไปในเนื้อหา อย่างไรก็ตามความหมายของคำศัพท์ต่างๆ ค่อนข้างคล้ายคลึงกัน เช่น มูลค่ายุติธรรมหมายถึงจำนวนเงินที่ผู้ซื้อและผู้ขายตกลงแลกเปลี่ยนสินทรัพย์กันในขณะที่ทั้งสองฝ่ายมีความรอบรู้และเต็มใจในการแลกเปลี่ยน และสามารถต่อรองราคากันได้อย่างเป็นอิสระในลักษณะของผู้ที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกัน นอกจากนั้นความหมายของ หลักทรัพย์ประเภทต่างๆ เช่น หลักทรัพย์เพื่อค้า หลักทรัพย์เพื่อขาย และตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดนั้น ก็มีความหมายเช่นเดียวกันเพียงแต่ใน TAS No.40 นั้นมีการระบุนิยามของคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องไว้มากกว่า SFAS No.115 และ IAS No.39 ส่วน IAS No.39 นั้นก็กำหนดให้จำแนกสินทรัพย์ทางการเงินทุกประเภทออกเป็นเงินลงทุนสามประเภทดังกล่าวข้างต้น ในขณะที่ TAS No.40 และ SFAS No.115 กำหนดให้ใช้เกณฑ์นี้ในการจำแนกเงินลงทุนเฉพาะกรณีที่เป็นหลักทรัพย์ประเภทหนี้หรือตราสารทุนในความต้องการของตลาดเท่านั้น

3. ต้นทุนของเงินลงทุน

TAS No.40 ย่อหน้า 6 – 9 กำหนดว่าต้นทุนของเงินลงทุนต้องรวมรายจ่ายโดยตรงทั้งสิ้นที่กิจการจ่ายเพื่อให้ได้มาซึ่งเงินลงทุนนั้น ประกอบด้วย

- ราคาจ่ายซื้อเงินลงทุน
 - ค่านายหน้า
 - ค่าธรรมเนียมและค่าภาษีอากร โดยไม่รวมถึงส่วนเกินหรือส่วนลดของตราสารหนี้ ต้นทุนทางการเงิน ต้นทุนทางการบริหารและต้นทุนภายในที่ได้รับการแบ่งปันมา
 นอกจากนั้นสามารถพิจารณาการกำหนดต้นทุนของเงินลงทุนได้ตามกรณีต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. หากกิจการได้เงินลงทุนทั้งหมดหรือบางส่วนมาด้วยการออกหุ้นทุนหรือหลักทรัพย์อื่นที่มีราคาตลาด รายจ่ายในการได้มาซึ่งเงินลงทุนคือ ราคาตลาดของหลักทรัพย์ที่ออก ไม่ใช่ราคาหรือมูลค่าที่ตราไว้
2. หากกิจการได้เงินลงทุนทั้งหมดหรือบางส่วนมาด้วยการแลกเปลี่ยนกับสินทรัพย์อื่น รายจ่ายในการได้มาซึ่งเงินลงทุนต้องกำหนดจากมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ที่นำไปแลกเปลี่ยน เว้นแต่จะมีหลักฐานชัดเจนว่ามูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุนที่ได้มานั้นเป็นราคาที่เหมาะสมกว่า
3. ดอกเบี้ย ค่าสิทธิ และเงินปันผลที่เกิดจากเงินลงทุนจะถือเป็นรายได้ เนื่องจากกระแสเข้าดังกล่าวเป็นผลตอบแทนจากเงินลงทุน แต่ถ้าดอกเบี้ย ค่าสิทธิ และเงินปันผลนั้นเป็นการได้รับคืนจากการจ่ายเพื่อให้ได้มาซึ่งเงินลงทุนและไม่ถือเป็นส่วนหนึ่งของรายได้ ตัวอย่างเช่น
 - ดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นก่อนที่กิจการจะได้หุ้นกู้ที่ระบุดัตราดอกเบี้ยมาซึ่งดอกเบี้ยนั้นรวมอยู่ในราคาซื้อของหุ้นกุดังกล่าว ดอกเบี้ยจากหุ้นกู้ที่กิจการมีสิทธิได้รับในเวลาต่อมาต้องปันส่วนให้กับช่วงเวลาก่อนและหลังการซื้อหุ้นกู้ กิจการต้องไม่รับรู้ดอกเบี้ยส่วนที่เป็นของช่วงเวลาก่อนการซื้อเป็นรายได้
 - เงินปันผลที่กิจการได้จากตราสารทุนซึ่งประกาศจ่ายจากกำไรสุทธิก่อนการซื้อ กิจการต้องปฏิบัติเช่นเดียวกับหุ้นกู้ที่ระบุดัตราดอกเบี้ย หากเป็นการยากที่กิจการจะปันส่วนเงินปันผลดังกล่าว กิจการต้องนำเงินปันผลทั้งหมดไปหักจากต้นทุนของเงินลงทุนหากเห็นชัดเจนว่าเงินปันผลนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการคืนทุน
4. ผู้ลงทุนต้องตัดจำหน่ายส่วนต่างระหว่างต้นทุนของเงินลงทุนกับมูลค่าที่ตราไว้ของเงินลงทุนในตราสารหนี้ (ส่วนลดหรือส่วนเกินจากการได้มาซึ่งเงินลงทุน) ตลอดระยะเวลานับตั้งแต่วันที่ได้รับตราสารหนี้จนถึงวันครบกำหนด ทั้งนี้เพื่อให้ผลตอบแทนจากเงินลงทุนมีอัตราคงที่จำนวนที่ตัดจำหน่ายของส่วนลดหรือส่วนเกินต้องนำไปลดหรือเพิ่มรายได้ประหนึ่งว่าเป็นดอกเบี้ย และบวกหรือหักจากราคาตามบัญชีของตราสารหนี้ ราคาตามบัญชีที่เหลืออยู่ของเงินลงทุนถือเป็นต้นทุนของเงินลงทุนในขณะนั้น

หลักการเบื้องต้นเกี่ยวกับการกำหนดราคาหุ้นเริ่มแรกของเงินลงทุนนี้เป็นแนวทางเดียวกับข้อกำหนดของ IAS และ SFAS อย่างไรก็ตามก็อาจมีความแตกต่างเกิดขึ้นในการกำหนดมูลค่าของเงินลงทุนในภายหลังซึ่งจะได้กล่าวต่อไปในหัวข้อการประมาณมูลค่ายุติธรรม

4. การจัดประเภทเงินลงทุน

TAS No.40 เรื่อง การบัญชีสำหรับเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุน กำหนดว่า ณ วันที่กิจการได้มาซึ่งเงินลงทุน กิจการต้องจัดกลุ่มเงินลงทุนดังกล่าวออกเป็นสองประเภทหลัก และต้องจำแนกต่อไปให้ละเอียดตามวัตถุประสงค์ในการถือเงินลงทุนดังกล่าวดังต่อไปนี้

1. จำแนกเงินลงทุนประเภทตราสารหนี้ทุกชนิดและตราสารทุนในความต้องการของตลาด ออกเป็นสามประเภทย่อยดังต่อไปนี้
 - 1.1 หลักทรัพย์เพื่อค้า
 - 1.2 หลักทรัพย์เพื่อขาย
 - 1.3 ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด
2. จัดประเภทตราสารทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาดเป็นเงินลงทุนทั่วไป ณ วันที่ในงบดุล

ทั้งนี้กิจการต้องทบทวนความเหมาะสมในการจัดประเภทเงินลงทุนที่กระทำไว้แล้วอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้สามารถจำแนกรายการได้ถูกต้องตามลักษณะเฉพาะของเงินลงทุนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการถือเงินลงทุนเหล่านี้ไว้

IAS No.39 จัดประเภทสินทรัพย์ทางการเงิน(Financial Assets) ออกเป็นหลักทรัพย์เพื่อค้า หลักทรัพย์เพื่อขาย ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด โดยกำหนดให้เป็นหลักใหญ่ที่ถือปฏิบัติกับสินทรัพย์ทางการเงินทุกประเภท ในขณะที่ SFAS กำหนดว่าการจัดประเภทดังกล่าวให้ใช้ในเฉพาะกรณีของหลักทรัพย์(Securities) เท่านั้น ไม่ครอบคลุมถึงสินทรัพย์ทางการเงินทุกประเภท ดังนั้นการวัดค่าสินทรัพย์ทางการเงินบางประเภท เช่น เงินสด ลูกหนี้ อาจมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับผู้จัดทำงบการเงินถือปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศหรือมาตรฐานการบัญชีของสหรัฐอเมริกา

สำหรับ IAS No.25 นั้นแตกต่างจากมาตรฐานการบัญชีทั้งสามข้างต้น เนื่องจากจำแนกวิธีการบัญชีที่ให้ถือปฏิบัติตามลักษณะของเงินลงทุนว่าเป็นประเภทหมุนเวียนหรือไม่หมุนเวียน โดยยังคงยึดหลักการของการแสดงหลักทรัพย์ประเภทหมุนเวียนในราคาหุ้นหรือตลาดที่ต่ำกว่า ซึ่งทำให้การแสดงผลค่าของเงินลงทุนบางรายการไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการถือเงินลงทุนนั้นไว้ จึงให้ประโยชน์ต่อการตัดสินใจของผู้ใช้งบการเงินได้จำกัด ในขณะที่ IAS

No.39 นั้นแสดงถึงพัฒนาการที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในการวัดมูลค่าของสินทรัพย์ นั่นคือการเปลี่ยนแนวคิดจากราคาตลาดมาเป็นมูลค่ายุติธรรมซึ่งมีความหมายที่กว้าง และสามารถพิสูจน์มูลค่ารวมทั้งหาหลักฐานอ้างอิงได้ชัดเจนมากกว่าอันเป็นแนวปฏิบัติเช่นเดียวกับมาตรฐานการบัญชีของอเมริกา และมาตรฐานการบัญชีไทยที่ได้รับการปรับปรุงในปัจจุบัน

หากพิจารณา SFAS No.115 แล้วจะพบว่า มีข้อกำหนดให้จำแนกเงินลงทุนออกเป็นสามประเภท ดังนี้

หลักทรัพย์เพื่อค้า *Trading Securities* กำหนดให้แสดงในงบดุลด้วยมูลค่ายุติธรรม สำหรับผลกำไรขาดทุนจากการปรับมูลค่าเงินลงทุนให้แสดงในมูลค่ายุติธรรมนั้นให้นำไปแสดงไว้ในงบกำไรขาดทุน

หลักทรัพย์เพื่อขาย *Available-for-Sale Securities* กำหนดให้แสดงในงบดุลด้วยมูลค่ายุติธรรม สำหรับผลกำไรขาดทุนที่ยังไม่รับรู้ให้นำไปปรับปรุงบัญชีส่วนเกินหรือส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นเป็นรายการแยกต่างหากในส่วนของเจ้าของจนกระทั่งกิจการจำหน่ายหลักทรัพย์นี้จึงบันทึกการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่งบกำไรขาดทุน บัญชีส่วนเกินหรือส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นให้แสดงด้วยยอดสุทธิไว้ภายใต้ส่วนของผู้ถือหุ้น แต่ให้รับรู้ผลขาดทุนจากการด้อยค่าเข้าสู่งบกำไรขาดทุน

ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด *Held-to-Maturity Securities* กำหนดให้แสดงในงบดุลด้วยราคาทุน โดยไม่รับรู้กำไรที่ยังไม่เกิด แต่ให้รับรู้ผลขาดทุนจากการด้อยค่าเข้าสู่งบกำไรขาดทุน

○ จึงสรุปได้เบื้องต้นว่า มาตรฐานการบัญชีทั้งสามอันได้แก่ TAS No.40 IAS No.39 และ SFAS No.115 ต่างก็กำหนดประเภทของเงินลงทุนไว้คล้ายคลึงกัน สามารถพิจารณารายละเอียดได้ดังนี้

4.1 หลักทรัพย์เพื่อค้า (*Trading Securities*)

TAS No.40 ย่อหน้า 12 กล่าวว่า “ตามปกติการค้าหลักทรัพย์เป็นการที่กิจการเข้าทำการซื้อขายหลักทรัพย์ที่มีสภาพซื้อขายคล่องและสามารถเปลี่ยนมือได้บ่อย ดังนั้น หลักทรัพย์เพื่อค้าจึงหมายถึง หลักทรัพย์ที่กิจการถือไว้เพื่อวัตถุประสงค์ในการหากำไรจากการขึ้นลงของราคาในช่วงเวลาสั้นๆ โดยจัดรวมเป็นกลุ่มหลักทรัพย์ซึ่งกิจการเจาะจงถือไว้เพื่อค้า ทำให้หลักทรัพย์ในกลุ่มมีการหมุนเวียนอย่างต่อเนื่อง หลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าหลักทรัพย์ที่กิจการได้มาเป็นหลักทรัพย์เพื่อค้า ได้แก่ การที่กิจการทำการซื้อขายกลุ่มหลักทรัพย์อย่างสม่ำเสมอจนมีรูปแบบที่ชัดเจนว่าหลักทรัพย์ในกลุ่มมีการหมุนเวียนเพื่อทำกำไรช่วงสั้นๆอย่างแน่นอน หลักทรัพย์ดังกล่าวแตกต่างจากหลักทรัพย์เพื่อขาย ซึ่งเป็นหลักทรัพย์ที่กิจการถือไว้เพื่อการอื่น

โดยมิได้มีวัตถุประสงค์หลักที่จะค้าหลักทรัพย์นั้น แม้ว่ากิจการจะเต็มใจขายหลักทรัพย์ดังกล่าวทันทีที่โอกาสอำนวย ดังนั้น หลักทรัพย์ที่กิจการได้มาโดยไม่มีวัตถุประสงค์ที่แน่นอนต้องจัดประเภทเป็นหลักทรัพย์เพื่อขายในทันที”

เมื่อพิจารณามาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศและมาตรฐานการบัญชีของสหรัฐอเมริกาที่ร่วมกับมาตรฐานการบัญชีไทย จะพบว่า มีความคล้ายคลึงกันหลายประการระหว่างการจัดประเภทหลักทรัพย์ตามข้อกำหนดของมาตรฐานการบัญชีไทยและมาตรฐานการบัญชีของสหรัฐอเมริกา กับการจัดประเภทสินทรัพย์ทางการเงินตามข้อกำหนดของมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตามก็ยังคงมีความแตกต่างที่สำคัญในเรื่องการจัดประเภทเงินลงทุนเป็นหลักทรัพย์เพื่อค้ำ นั่นคือ ตามข้อกำหนดของ TAS No.40 และ SFAS No.115 นั้นไม่บังคับให้กิจการต้องจัดประเภทหลักทรัพย์หนึ่ง ๆ เป็นหลักทรัพย์เพื่อค้ำเสมอหากในอดีตกิจการเคยจำหน่ายหลักทรัพย์ชนิดเดียวกันนี้เป็นกลุ่มเพื่อทำกำไรจากการขึ้นลงของราคาหลักทรัพย์ในระยะสั้น ในขณะที่ IAS No.39 กำหนดว่ากิจการต้องบันทึกเงินลงทุนดังกล่าวเป็นหลักทรัพย์เพื่อค้ำหากหลักทรัพย์นี้เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มหลักทรัพย์เพื่อการลงทุน(portfolio) ที่กิจการเคยจำหน่ายเพื่อทำกำไรจากการขึ้นลงของราคาหลักทรัพย์ในระยะสั้นในอดีต

4.2 หลักทรัพย์เพื่อขาย (*Available-for-Sale Securities*)

TAS No.40 ย่อหน้า 10.1 และ 12 กำหนดให้กิจการจัดประเภทตราสารทุนในความต้องการของตลาดที่กิจการถือไว้โดยมิได้มีวัตถุประสงค์ที่จะค้าหลักทรัพย์นั้นแม้กิจการจะเต็มใจขายหลักทรัพย์ดังกล่าวทันทีที่โอกาสอำนวย ให้เป็นหลักทรัพย์เพื่อขาย ดังนั้นตราสารทุนในความต้องการของตลาดที่กิจการได้มาโดยไม่มีวัตถุประสงค์ที่แน่นอนต้องจัดเป็นหลักทรัพย์เพื่อขายทันที SFAS No.115 ย่อหน้า 12(b) ก็มีข้อกำหนดเช่นเดียวกัน ในขณะที่ IAS No.39 ย่อหน้า 10 (c) ก็กำหนดให้จัดประเภทสินทรัพย์ทางการเงินที่มีใช้เงินให้กู้หรือลูกหนี้ของกิจการ มีใช้หลักทรัพย์เพื่อค้ำ และมีใช้ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด ให้เป็นหลักทรัพย์เพื่อขาย

4.3 ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด (*Held-to-Maturity Securities*)

TAS No.40 ย่อหน้า 13 กำหนดว่ากิจการจะจัดประเภทตราสารหนี้ที่กิจการซื้อมาเป็นตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดได้ก็ต่อเมื่อกิจการมีความตั้งใจแน่วแน่และมีความสามารถที่จะถือตราสารดังกล่าวไปจนครบกำหนด โดยที่กิจการจะไม่ขายตราสารดังกล่าวก่อนครบกำหนดหรือไม่โอนเปลี่ยนแปลงประเภทตราสารดังกล่าวเว้นแต่จะเกิดสถานการณ์เฉพาะตามที่มาตรฐานการบัญชีเห็นว่าเป็นเหตุสมควรที่จะจำหน่ายตราสารหนี้ที่ตั้งใจจะถือไว้จนครบกำหนดดังกล่าว โดยไม่ต้องกลับไปพิจารณาความเหมาะสมของหลักทรัพย์รายการอื่น ๆ ที่จัดประเภทเป็นเงินลงทุนประเภทตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด

นอกจากนั้นกิจการต้องทบทวนความตั้งใจที่จะถือตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดทุกรายการเพื่อพิจารณาความเหมาะสมในการโอนเปลี่ยนแปลงประเภทหากกิจการขายหรือโอนเปลี่ยนแปลงประเภทตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดรายการใดรายการหนึ่งทั้งที่สถานการณ์ตามที่มาตรฐานการบัญชีอนุญาตไว้ไม่เกิดขึ้น

5. การจำแนกประเภทของเงินลงทุนในตราสารทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาด

หากกิจการลงทุนในตราสารทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการตลาด TAS No.40 ย่อหน้า 17 ได้กำหนดเกณฑ์การจำแนกประเภทของเงินลงทุนตามลักษณะความสัมพันธ์ของกิจการที่มีต่อกิจการที่ไปลงทุนไว้ดังนี้

5.1 เงินลงทุนทั่วไป หากกิจการมีตราสารทุนอยู่ในครอบครองแต่ไม่มีความสัมพันธ์ถึงขั้นที่จะมีอิทธิพลอย่างเป็นสาระสำคัญหรือสามารถควบคุมกิจการที่ไปลงทุนได้ กิจการต้องจัดประเภทตราสารทุนนั้นเป็นเงินลงทุนทั่วไป

5.2 เงินลงทุนในบริษัทร่วม หากกิจการมีตราสารทุนอยู่ในครอบครองเพียงพอที่จะทำให้อิทธิพลอย่างเป็นสาระสำคัญต่อกิจการที่ไปลงทุน กิจการต้องจัดประเภทตราสารทุนนั้นเป็นเงินลงทุนในบริษัทร่วมแล้วปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 45 เรื่อง การบัญชีสำหรับเงินลงทุนในบริษัทร่วม

5.3 เงินลงทุนในบริษัทย่อย หากกิจการมีตราสารทุนอยู่ในครอบครองเพียงพอที่จะทำให้อิทธิพลสามารถควบคุมกิจการที่ไปลงทุน กิจการต้องจัดประเภทตราสารทุนนั้นเป็นเงินลงทุนในบริษัทย่อยและต้องจัดทำงบการเงินรวมแล้วปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 44 เรื่อง งบการเงินรวมและการบัญชีสำหรับเงินลงทุนในบริษัทย่อย

หลักการเกี่ยวกับการจำแนกประเภทเงินลงทุนในตราสารทุนข้างต้นเป็นไปในแนวเดียวกับข้อกำหนดของมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศและมาตรฐานการบัญชีของสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตามก็ยังคงมีความแตกต่างในการให้นิยามของคำว่า “การควบคุม” ตามที่กำหนดในมาตรฐานการบัญชีการบัญชีไทยและมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานการบัญชีของสหรัฐอเมริกา ดังที่จะกล่าวถึงในบทที่ 5

6. การจัดประเภทหลักทรัพย์เป็นสินทรัพย์หมุนเวียนและสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน

TAS No.40 ย่อหน้า 19 – 22 กล่าวถึงการจัดประเภทหลักทรัพย์เป็นสินทรัพย์หมุนเวียนและสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนดังต่อไปนี้

ณ วันที่ในงบดุล หากกิจการถูกกำหนดให้แยกแสดงสินทรัพย์หมุนเวียนและสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนในงบการเงิน กิจการต้องจัดประเภทเงินลงทุนที่จำแนกไว้เบื้องต้นเป็นสี่ประเภท อันได้แก่ตราสารหนี้ทุกชนิดและตราสารทุนในความต้องการของตลาดประเภทหลักทรัพย์เพื่อการค้า หลักทรัพย์เพื่อขาย ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด ตลอดจนตราสารทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาดออกเป็นสองประเภทหลักได้แก่ เงินลงทุนชั่วคราวหรือเงินลงทุนระยะยาว และจะต้องแสดงเงินลงทุนชั่วคราวเป็นสินทรัพย์หมุนเวียนรวมทั้งแสดงเงินลงทุนระยะยาวเป็นสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน

กิจการต้องจัดประเภทเงินลงทุนในงบการเงินให้ถูกต้องอยู่เสมอ เงินลงทุนประเภทหลักทรัพย์เพื่อการค้าถือเป็นเงินลงทุนชั่วคราวที่ไม่สามารถจัดเป็นเงินลงทุนระยะยาวได้นอกจากจะมีการโอนเปลี่ยนประเภท ในทำนองเดียวกัน ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดซึ่งถือเป็นเงินลงทุนระยะยาวจะไม่สามารถจัดเป็นเงินลงทุนชั่วคราวได้นอกจากจะมีการโอนเปลี่ยนประเภทหรือกำลังจะครบกำหนดภายใน 1 ปี อย่างไรก็ตาม เงินลงทุนประเภทหลักทรัพย์เพื่อขายหรือเงินลงทุนทั่วไปสามารถจัดประเภทเป็นได้ทั้งเงินลงทุนชั่วคราวหรือเงินลงทุนระยะยาว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขเวลาที่กิจการตั้งใจจะถือเงินลงทุนไว้หรืออายุตามสัญญาของเงินลงทุนเอง

ตามปกติกิจการต้องจัดประเภทตราสารทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาดเป็นเงินลงทุนทั่วไประยะยาว กิจการจะจัดประเภทหรือโอนเปลี่ยนประเภทตราสารทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาดเป็นเงินลงทุนทั่วไประยะสั้นได้ก็ต่อเมื่อกิจการมีการตกลงหรือเจรจาถึงขั้นตกลงซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนตราสารทุนดังกล่าวกับบุคคลหรือกิจการอื่น ซึ่งมีผลทำให้กิจการมั่นใจว่าจะครอบครองตราสารทุนนั้นไม่เกิน 1 ปี หลังจากวันที่ในงบดุล

ณ วันที่ในงบดุล กิจการที่ไม่ต้องแยกแสดงสินทรัพย์เป็นประเภทหมุนเวียนและไม่หมุนเวียนในงบการเงินยังคงต้องจัดประเภทเงินลงทุนตามวัตถุประสงค์ที่ถือเงินลงทุนไว้ตามที่มาตรฐานการบัญชีกำหนด

7. การประมาณมูลค่ายุติธรรม

มาตรฐานการบัญชีทั้งสามต่างให้นิยามของมูลค่ายุติธรรมไว้คล้ายคลึงกันว่า มูลค่ายุติธรรม หมายถึง จำนวนเงินที่ผู้ซื้อและผู้ขายตกลงแลกเปลี่ยนสินทรัพย์กันในขณะที่ทั้งสองฝ่าย

มีความรอบรู้และเต็มใจในการแลกเปลี่ยนและสามารถต่อรองราคากันได้อย่างเป็นอิสระในลักษณะของผู้ที่ไม่มี ความเกี่ยวข้องกัน

สำหรับเงินลงทุนในความต้องการของตลาด เช่น เงินลงทุนในตราสารที่มีตลาดซื้อขายคล่องรองรับ สามารถกำหนดมูลค่ายุติธรรมได้ดังนี้

1. ราคาที่เผยแพร่ต่อสาธารณชนของตลาดซื้อขายคล่องเป็นหลักฐานที่ดีที่สุดของมูลค่ายุติธรรม (TAS No.40 ย่อหน้า 23 และ SFAS No.115 ย่อหน้า 110)
2. ราคาเสนอซื้อปัจจุบัน
3. ราคาซื้อขายครั้งล่าสุดเมื่อสถานการณ์ทางเศรษฐกิจไม่เปลี่ยนแปลงอย่างเป็นสาระสำคัญระหว่างวันที่มีการซื้อขายครั้งล่าสุด กับวันที่วัดมูลค่า

IAS No.39 นั้นมีข้อกำหนดที่ชัดเจนในแนวทางเดียวกันซึ่งระบุไว้ในย่อหน้า 99 ดังนี้

1. สินทรัพย์ที่มีอยู่หรือตราสารหนี้ที่กำลังจะออก ให้ใช้ราคาเสนอซื้อปัจจุบัน
2. สินทรัพย์ที่กำลังจะได้มาและหนี้สินที่เป็นภาระผูกพันในปัจจุบัน ให้ใช้ราคาเสนอขายปัจจุบัน

นอกจากนั้น TAS No.40 ย่อหน้า 23 – 25 ยังได้ให้แนวทางในการกำหนดมูลค่ายุติธรรมไว้คล้ายกับแนวทางของมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศและมาตรฐานการบัญชีของสหรัฐอเมริกาดังต่อไปนี้

1. กรณีที่กิจการมีตราสารที่ไม่มีตลาดซื้อขายในตลาดมาก่อน สามารถใช้ราคาของผู้ออกตราสารเสนอขายเป็นทอดแรก เช่น ในกรณีที่ผู้ออกตราสารเสนอขายหลักทรัพย์ที่จดทะเบียนในตลาดเป็นครั้งแรก หากราคาเสนอซื้อขายครั้งล่าสุดที่หาได้ไม่เป็นตัวแทนของมูลค่ายุติธรรมกิจการต้องประมาณมูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุน
2. กรณีเงินลงทุนในตราสารที่มีตลาดรองรับแต่ตลาดนั้นยังไม่มีคุณสมบัติเพียงพอที่จะเป็นตลาดซื้อขายคล่อง เช่น ความเคลื่อนไหวในตลาดเกิดขึ้นไม่บ่อยหรือปริมาณการซื้อขายในตลาดมีน้อยเมื่อเทียบกับปริมาณตราสารที่ซื้อขายอยู่ ทำให้ราคาที่เผยแพร่ของตลาดนั้นอาจไม่เป็นตัวแทนของมูลค่ายุติธรรมที่เชื่อถือได้ ให้ประมาณมูลค่ายุติธรรมโดยใช้วิธีที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย เช่น การอ้างอิงถึงราคาตลาดที่เป็นปัจจุบันของตราสารอื่นที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกับตราสารภายใต้การพิจารณา การวิเคราะห์กระแสเงินสดคิดลด(discounted cash flow analysis) และแบบจำลองการตีราคาสิทธิที่จะเลือกซื้อ(option-pricing models) ในการนำการวิเคราะห์กระแสเงินสดคิดลดมาประยุกต์ใช้ กิจการต้องใช้อัตราคิดลดที่เทียบเท่ากับอัตราผล

ตอบแทนของตราสารที่มีเงื่อนไข ลักษณะ อายุที่เหลืออยู่ และสกุลเงินที่เหมือนกับตราสารภายใต้การพิจารณา

3. กรณีเงินลงทุนในตราสารที่ไม่มีตลาดรองรับ ให้ประมาณมูลค่ายุติธรรมดังนี้
 - 3.1 ใช้ราคาซื้อขายของเงินลงทุนที่คล้ายคลึงกันที่มีตลาดรองรับ
 - 3.2 ให้ประมาณกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับในอนาคตคิดลดด้วยอัตราที่เหมาะสมกับความเสี่ยงที่เกี่ยวข้อง หากไม่สามารถหาข้อมูลตามข้อ 3.1 ได้

การใช้ระเบียบวิธีในการประมาณค่า (valuation methodologies) เพื่อกำหนดมูลค่ายุติธรรมที่เชื่อถือได้ดังกล่าวข้างต้นนั้น มาตรฐานการบัญชีของสหรัฐอเมริกากำหนดให้ใช้ได้เฉพาะกรณีที่ไม่มีราคาตลาดที่อ้างอิงได้เท่านั้น

ในการกำหนดมูลค่ายุติธรรมของหลักทรัพย์ภายหลังการวัดมูลค่าเริ่มแรกนั้น IAS No. 39 ห้ามมิให้นำค่าใช้จ่ายที่คาดว่าจะเกิดจากการขายเงินลงทุนนั้น มาหักจากมูลค่าที่อาจจะได้รับแล้วนำผลลัพธ์ดังกล่าวมาเป็นมูลค่ายุติธรรม สำหรับมาตรฐานการบัญชีไทยนั้นมีข้อกำหนดใน TAS No.40 ย่อหน้า 27 ว่าไม่ต้องนำค่าใช้จ่ายที่คาดว่าจะเกิดจากการขายเงินลงทุนมาพิจารณาในการกำหนดมูลค่ายุติธรรม ในขณะที่มาตรฐานการบัญชีของสหรัฐอเมริกามีได้กล่าวถึงข้อห้ามในลักษณะเดียวกันนี้ ดังนั้นกิจการที่ปฏิบัติตาม IAS No.39 และมาตรฐานการบัญชีไทยย่อมมีแนวโน้มที่จะแสดงมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์สูงกว่ากิจการที่ปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีของสหรัฐอเมริกาหากกิจการที่ปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีของสหรัฐอเมริกานำค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจำหน่ายตราสาร (transaction cost) มาหักจากมูลค่าที่อาจจะได้รับเพื่อคำนวณหามูลค่ายุติธรรม

8. ราคาตามบัญชีของเงินลงทุน

8.1 เงินลงทุนชั่วคราว

TAS No.40 ย่อหน้า 26 – 29 กำหนดว่า “กิจการต้องแสดงเงินลงทุนที่จัดประเภทเป็นเงินลงทุนชั่วคราวในงบดุล ดังต่อไปนี้

1. หลักทรัพย์เพื่อค้าและหลักทรัพย์เพื่อขายต้องแสดงในงบดุลด้วยมูลค่ายุติธรรม
2. เงินลงทุนทั่วไปต้องแสดงในงบดุลด้วยราคาทุน
3. ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดซึ่งจะครบกำหนดภายใน 1 ปีต้องแสดงในงบดุลด้วยราคาทุนตัดจำหน่าย

เงินลงทุนชั่วคราวรวมถึง ตราสารหนี้และตราสารทุนในความต้องการของตลาด ตราสารดังกล่าวสามารถจัดประเภทเป็นหลักทรัพย์เพื่อค้าและหลักทรัพย์เพื่อขาย กิจกรรมต้องแสดงหลักทรัพย์เพื่อค้าและหลักทรัพย์เพื่อขายในงบดุลด้วยมูลค่ายุติธรรม โดยไม่ต้องคำนึงถึงค่าใช้จ่ายที่คาดว่าจะเกิดจากการขายเงินลงทุนนั้น ส่วนตราสารทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาดถือเป็นเงินลงทุนทั่วไป กิจกรรมจะจัดประเภทเงินลงทุนทั่วไปเป็นเงินลงทุนชั่วคราวก็ต่อเมื่อมีการมีการตกลงหรือเจรจาถึงขั้นตกลงซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนตราสารดังกล่าวกับบุคคลหรือกิจกรรมอื่น เงินลงทุนทั่วไปที่จัดประเภทเป็นเงินลงทุนชั่วคราวต้องแสดงในงบดุลด้วยราคาทุนปรับลดด้วยการด้อยค่าที่เกิดขึ้น ตามปกติตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดถือเป็นเงินลงทุนระยะยาว เว้นแต่เมื่อตราสารหนี้ที่กำลังจะครบกำหนดภายใน 1 ปี นับตั้งแต่วันที่ในงบดุลกิจกรรมต้องจัดประเภทตราสารหนี้ที่จะครบกำหนดดังกล่าวเป็นเงินลงทุนชั่วคราวและต้องแสดงด้วยราคาทุนดัดจำหน่าย

กิจกรรมต้องบันทึกการเปลี่ยนแปลงมูลค่าของหลักทรัพย์เพื่อค้าเป็นรายการกำไรหรือรายการขาดทุนสุทธิในงบกำไรขาดทุนทันทีในงวดนั้น และต้องบันทึกการเปลี่ยนแปลงมูลค่าของหลักทรัพย์เพื่อขายเป็นรายการแยกต่างหากในส่วนของเจ้าของจนกระทั่งกิจกรรมจำหน่ายหลักทรัพย์จึงบันทึกการเปลี่ยนแปลงมูลค่านั้นในงบกำไรขาดทุน การเปลี่ยนแปลงมูลค่าของเงินลงทุนคือ ส่วนต่างระหว่างราคาตามบัญชีของเงินลงทุนกับมูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุนนั้น

กิจกรรมต้องบันทึกส่วนต่างระหว่างราคาตามบัญชีกับมูลค่ายุติธรรมของหลักทรัพย์เพื่อค้าเป็นรายการกำไรหรือขาดทุนสุทธิในงบกำไรขาดทุนโดยทันที รายการกำไรและรายการขาดทุนของหลักทรัพย์เพื่อค้าทุกรายการให้นำมารวมเพื่อแสดงเป็นรายการกำไรหรือขาดทุนสุทธิ กิจกรรมต้องบันทึกส่วนต่างระหว่างราคาตามบัญชีกับมูลค่ายุติธรรมของหลักทรัพย์เพื่อขายเป็นรายการแยกต่างหากภายใต้ส่วนของเจ้าของ ส่วนต่างดังกล่าวถือเป็นส่วนเกินทุนหรือส่วนต่ำกว่าทุนที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงมูลค่าของเงินลงทุน ซึ่งกิจกรรมตั้งพักไว้จนกระทั่งได้จำหน่ายหลักทรัพย์จึงจะรับรู้ส่วนต่างนั้นในงบกำไรขาดทุน กิจกรรมสามารถบันทึกปรับราคาตามบัญชีของเงินลงทุนให้เท่ากับมูลค่ายุติธรรมโดยใช้บัญชีค่าเผื่อการปรับมูลค่าของเงินลงทุน กิจกรรมจะบันทึกส่วนต่างระหว่างราคาตามบัญชีกับมูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุนทั่วไปและตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดก็ต่อเมื่อมีการขายเงินลงทุนหรือเมื่อเงินลงทุนนั้นด้อยค่า ในทั้งสองกรณี กิจกรรมต้องบันทึกส่วนต่างดังกล่าวในงบกำไรขาดทุนทันที”

8.1.1 หลักทรัพย์เพื่อค้า

เมื่อพิจารณาข้อกำหนดของ IAS No.39 แล้วจะพบว่ามิข้อกำหนดไว้เช่นเดียวกับมาตรฐานการบัญชีไทยว่าหลักทรัพย์เพื่อค้า คือ หลักทรัพย์ที่กิจการถือไว้เพื่อวัตถุประสงค์ในการทำกำไรจากการขึ้นลงของราคาในช่วงเวลาสั้นๆ ซึ่งต้องบันทึกไว้ด้วยมูลค่ายุติธรรมโดยต้องรับรู้

กำไรขาดทุนจากการปรับมูลค่าเงินลงทุนให้อยู่ในมูลค่ายุติธรรมเข้าสู่กำไรขาดทุน ซึ่งเป็นหลักการเดียวกับมาตรฐานการบัญชีของสหรัฐอเมริกาที่ให้ถือปฏิบัติสำหรับเงินลงทุนที่จัดอยู่ในประเภทเดียวกันนี้

กรณีตัวอย่างที่ 1 จากงบการเงินรวมสำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม ค.ศ.1999 และ 1998 ของ King Power International Group Company Limited และบริษัทย่อย ซึ่งเป็นหลักทรัพย์จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์อเมริกา ถือปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีของสหรัฐอเมริกา ที่แสดงไว้ในภาคผนวก ง. พบว่า

หลักการบัญชีที่ใช้ ในหมายเหตุประกอบงบการเงินที่ 2 เรื่องนโยบายการบัญชี บริษัทระบุว่าบริษัทปรับปรุงเงินลงทุนในหลักทรัพย์ในความต้องการของตลาดประเภทหลักทรัพย์เพื่อการค้า (Securities held for trading) ให้อยู่ในราคาตลาด ณ วันสิ้นปีโดยบันทึกการเปลี่ยนแปลงมูลค่าหลักทรัพย์เพื่อการค้าเป็นรายการกำไรสุทธิหรือรายการขาดทุนสุทธิในงบกำไรขาดทุนทันทีในงวด ซึ่งเป็นวิธีการบัญชีที่กำหนดไว้เหมือนกันในมาตรฐานการบัญชีทั้งสาม ดังนี้

“...Marketable Securities - Securities held for trading are marked to market at year-end with the resulting gain or loss being included in current income. ...”

8.1.2 หลักทรัพย์เพื่อขาย

IAS No.39 กำหนดว่า หลักทรัพย์เพื่อขาย คือ สินทรัพย์ทางการเงินทุกชนิดซึ่งไม่ถือเป็นหลักทรัพย์เพื่อการค้า และในขณะเดียวกันไม่ถือเป็นตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดหรือเงินลงทุนในบริษัทย่อยหรือบริษัทร่วม หลักทรัพย์เพื่อขายสามารถแยกประเภทเป็นเงินลงทุนชั่วคราวหรือเงินลงทุนระยะยาว ซึ่งแตกต่างจาก TAS No.40 ตรงที่ TAS No.40 ใช้คำว่าเงินลงทุนในตราสารหนี้ทุกชนิดหรือตราสารทุนในความต้องการของตลาดแทนคำว่าสินทรัพย์ทางการเงินทุกชนิด และสำหรับ SFAS No.115 นั้นจะใช้คำว่าหลักทรัพย์

ตามข้อกำหนดของมาตรฐานการบัญชีทั้งสามเงินลงทุนในหลักทรัพย์เพื่อขายต้องแสดงในงบดุลด้วยมูลค่ายุติธรรม แต่วิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงมูลค่าของหลักทรัพย์เพื่อขายแตกต่างกันดังนี้

TAS No.40 กำหนดให้กิจการต้องบันทึกการเปลี่ยนแปลงมูลค่าของเงินลงทุนอันได้แก่ส่วนต่างระหว่างราคาตามบัญชีกับมูลค่ายุติธรรมของหลักทรัพย์เพื่อขายเป็นรายการแยกต่างหากภายใต้ส่วนของเจ้าของ ส่วนต่างดังกล่าวถือเป็นส่วนเกินทุนหรือส่วนต่ำกว่าทุนที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงมูลค่าของเงินลงทุน ซึ่งกิจการตั้งพักไว้จนกระทั่งได้จำหน่ายหลักทรัพย์จึงจะรับรู้ส่วนต่างนั้นในงบกำไรขาดทุน กิจการสามารถบันทึกปรับราคาตามบัญชีของเงินลงทุนให้เท่ากับมูลค่ายุติธรรมโดยใช้บัญชีค่าเผื่อการปรับมูลค่าของเงินลงทุน

IAS No.39 ย่อหน้า 103(b) กำหนดให้กิจการเลือกวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงมูลค่าของเงินลงทุนอันได้แก่ส่วนต่างระหว่างราคาตามบัญชีกับมูลค่ายุติธรรมของหลักทรัพย์เพื่อขายโดยกิจการจะเลือกได้เพียงครั้งเดียวและต้องถือปฏิบัติกับทุกรายการที่มีลักษณะเช่นเดียวกันนี้ตลอดไป (one-time enterprise-wide election) วิธีการบัญชีที่ให้เลือกคือ

1. บันทึกส่วนต่างระหว่างราคาตามบัญชีกับมูลค่ายุติธรรมของหลักทรัพย์เพื่อขายเป็นรายการแยกต่างหากภายใต้ส่วนของเจ้าของ
2. บันทึกส่วนต่างระหว่างราคาตามบัญชีกับมูลค่ายุติธรรมของหลักทรัพย์เพื่อขายเป็นรายการกำไรหรือรายการขาดทุนสุทธิในงบกำไรขาดทุนทันทีในงวด

SFAS No.115 กำหนดให้กิจการบันทึกการเปลี่ยนแปลงมูลค่าของเงินลงทุนอันได้แก่ส่วนต่างระหว่างราคาตามบัญชีกับมูลค่ายุติธรรมของหลักทรัพย์เพื่อขายเป็นรายการแยกต่างหากโดยถือเป็นส่วนเกินทุนหรือส่วนต่ำกว่าทุนภายใต้ส่วนของเจ้าของเช่นเดียวกับข้อกำหนดของมาตรฐานไทยแต่ใช้ชื่อรายการต่างกันโดยมาตรฐานการบัญชีของสหรัฐอเมริกากำหนดให้ใช้ชื่อรายการว่า other comprehensive income (OCI) ซึ่งหลักการเช่นนี้เป็นแนวทางเดียวกันกับวิธีที่ IAS No.39 ให้เลือกบันทึกการเปลี่ยนแปลงมูลค่าเงินลงทุนไว้ในส่วนของเจ้าของจนกระทั่งมีการจำหน่ายเงินลงทุนนี้จึงบันทึกผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเข้าสู่งบกำไรขาดทุนได้

เมื่อพิจารณาถึงผลแตกต่างในงบการเงินอันเกิดจากการที่ผู้จัดทำงบการเงินเลือกปฏิบัติตามทางเลือกที่ IAS No.39 ให้ไว้โดยการบันทึกผลของการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่งบกำไรขาดทุนทันทีนั้น จะพบว่าความแตกต่างดังกล่าวอาจมีผลกระทบลดลงได้อันเนื่องมาจากความจริงที่ว่ามาตรฐานการบัญชีทั้งสามค่อนข้างให้ความสำคัญในการพิจารณาว่าจะจัดเงินลงทุนใดเป็นหลักทรัพย์ประเภทเพื่อค่าซึ่งสามารถบันทึกผลของการเปลี่ยนแปลงในมูลค่ายุติธรรมเข้าสู่งบกำไรขาดทุนได้ทันที อย่างไรก็ตาม ผลต่างในงบการเงินอันเกิดจากการบันทึกบัญชีเกี่ยวกับเงินลงทุนในหลักทรัพย์และสินทรัพย์อื่นๆ นอกจากเงินลงทุนในหลักทรัพย์ ก็เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่าผู้จัดทำงบการเงินเลือกปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีใด

กรณีตัวอย่างที่ 2 จากงบการเงินรวมสำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2542 และ 2541 ของบริษัท เจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน) และบริษัทย่อย ซึ่งเป็นหลักทรัพย์จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ถือปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีไทย ที่แสดงไว้ในภาคผนวก ข. พบว่า

นโยบายการบัญชีที่สำคัญ ในหมายเหตุประกอบงบการเงินที่ 4 เรื่อง นโยบายการบัญชีที่สำคัญ หัวข้อเงินลงทุน บริษัทระบุถึงวิธีการแสดงเงินลงทุนประเภทหลักทรัพย์เพื่อขาย ซึ่งสอดคล้องกับข้อกำหนดของทั้งสามมาตรฐาน ดังนี้

“...ในปี 2542 เงินลงทุนในตราสารทุนในความต้องการของตลาดที่ไม่ใช่เป็นบริษัทย่อย และ/หรือบริษัทร่วมซึ่งถือไว้เป็นหลักทรัพย์เพื่อขายแสดงด้วยมูลค่ายุติธรรม และรับรู้มูลค่าที่เปลี่ยนแปลงเป็นรายการหนึ่งใน "ส่วนของผู้ถือหุ้น" ในงบดุล...”

กรณีตัวอย่างที่ 3 จากงบการเงินรวมสำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม ค.ศ.1999 และ 1998 ของ King Power International Group Company Limited และบริษัทย่อย ซึ่งเป็นหลักทรัพย์จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์อเมริกา ถือปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีของสหรัฐอเมริกา ที่แสดงไว้ในภาคผนวก ง. พบว่า

Translation adjustments [จำนวนเงิน (\$299,833.-) ในปี ค.ศ.1999] ในงบดุลรวมที่เป็นรายการหนึ่งภายใต้ส่วนของผู้ถือหุ้นนั้นเป็นยอดสะสมของ **Other comprehensive income** ซึ่งเป็นยอดยกมาจากงบแสดงการเปลี่ยนแปลงในส่วนของผู้ถือหุ้นรวม(Consolidated Statements of Changes in Shareholders' Equity) ดังนี้

KING POWER INTERNATIONAL GROUP CO.,LTD AND SUBSIDIARIES
CONSOLIDATED BALANCE SHEETS
AS OF DECEMBER 31,

...	Note	1999	1998
LIABILITIES AND SHAREHOLDERS' EQUITY			
...			
Long – term loans, net	9	254,000	402,927
Total liabilities		30,769,478	38,981,337
Minority interest		378,457	343,473
Shareholders' equity			
Common stock, \$0.001 par value,			
20,250,000 shares issued and outstanding		20,250	20,250
Additional paid in capital		220,848,145	20,848,145
Retained (deficit)		(9,503,916)	(11,916,895)
Translation adjustments		(299,833)	(200,181)
Total shareholders' equity		11,064,646	8,751,319
TOTAL LIABILITIES AND SHAREHOLDERS' EQUITY		\$42,212,581	\$48,076,129

เมื่อพิจารณางบแสดงการเปลี่ยนแปลงในส่วนของผู้ถือหุ้นรวม(Consolidated Statements of Changes in Shareholders' Equity) ในคอลัมน์ Accumulated Other Comprehensive Income ที่มียอดยกมา ณ 1 ม.ค. ค.ศ.1999 เท่ากับ (\$200,181).- พบว่าในระหว่างงวดมี Other comprehensive income เพิ่มขึ้น (\$99,652.-) ทำให้ยอดยกไป ณ 31 ธ.ค. ค.ศ.1999 มีมูลค่าเท่ากับ (\$299,833.-) และเมื่อพิจารณา Consolidated Statements of Comprehensive Income แล้วจะพบว่ามีการแสดงรายการกำไรขาดทุนของงวดปัจจุบันปรับปรุงด้วยรายการ Other comprehensive income ได้ผลลัพธ์ออกมาเป็น Comprehensive income เป็นตัวอย่างที่อธิบายถึงลักษณะและการแสดงรายการของ Other comprehensive income ในงบการเงินที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- งบแสดงการเปลี่ยนแปลงในส่วนของผู้ถือหุ้นรวม(Consolidated Statements of Changes in Shareholders' Equity)
- Consolidated Statements of Comprehensive Income

KING POWER INTERNATIONAL GROUP CO.,LTD AND SUBSIDIARIES
CONSOLIDATED STATEMENTS OF CHANGES IN SHAREHOLDERS' EQUITY
FOR THE YEARS ENDED DECEMBER 31, 1997, 1998 AND 1999

	Accumulated Other Comprehensive Income
...	
Balances, January 1, 1999	(200,181)
Net Income	
Other comprehensive income, net of tax	
Foreign currency translation adjustment	(99,652)
Comprehensive Income	
Balances, December 31, 1999	(299,833)
...	

KING POWER INTERNATIONAL GROUP CO.,LTD AND SUBSIDIARIES
CONSOLIDATED STATEMENTS OF COMPREHENSIVE INCOME
FOR THE YEARS ENDED DECEMBER 31,

	1999
...	
Net income attribute to common shares	\$2,412,979
Other comprehensive income, before tax:	
Foreign currency translation adjustments	(99,652)
Comprehensive Income	\$2,313,327
...	

แสดงให้เห็นว่าการบันทึกรายการเปลี่ยนแปลงใดๆ เข้าสู่ Other comprehensive income นั้นไม่ส่งผลกระทบต่องบกำไรขาดทุน เพราะบันทึกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของผู้ถือหุ้นโดยตรง ไม่ผ่านงบกำไรขาดทุน

ตัวอย่างนี้ชี้ให้เห็นถึงการแสดงรายการ Other comprehensive ว่าผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงมูลค่าเงินลงทุนให้แสดงในราคาตลาดนั้นต้องนำไปแสดงไว้เป็นบัญชีปรับมูลค่า ส่วนของเจ้าของเช่นเดียวกับข้อกำหนดของ TAS No.40 และ IAS No.39 แต่ SFAS No.115 กำหนดชื่อรายการว่า Other comprehensive income ในขณะที่ TAS No.40 และ IAS No.39 ไม่กำหนดชื่อเฉพาะสำหรับรายการนี้

8.1.3 ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด

ส่วนในกรณีของตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดนั้น TAS No.40, SFAS No.115 และ IAS No.39 ก็กำหนดว่า ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดนั้น หมายถึง สินทรัพย์ทางการเงินที่สามารถประมาณจำนวนเงินชำระต้องงวดได้ และตราสารหนี้ดังกล่าวมีการกำหนดอายุไว้แน่นอน รวมทั้งต้องเป็นเงินลงทุนในหลักทรัพย์ประเภทตราสารหนี้ที่กิจการมีความตั้งใจแน่วแน่ และมีความสามารถที่จะถือไว้จนครบกำหนดได้ก่อนได้ สำหรับการบันทึกบัญชีนั้น มาตรฐานการบัญชีทั้งสามกำหนดให้แสดงเงินลงทุนในตราสารหนี้ซึ่งจะครบกำหนดภายใน 1 ปี ด้วยราคาทุนตัดจำหน่าย

8.2 เงินลงทุนระยะยาว

TAS No.40 ย่อหน้า 30 กำหนดให้กิจการต้องแสดงเงินลงทุนที่จัดประเภทเป็นเงินลงทุนระยะยาวในงบดุลและรับรู้มูลค่าที่เปลี่ยนแปลงไป ดังต่อไปนี้

8.2.1 เงินลงทุนในตราสารหนี้

8.2.1.1 หลักทรัพย์เพื่อขายต้องแสดงในงบดุลด้วยมูลค่ายุติธรรม และรับรู้มูลค่าที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นรายการแยกต่างหากในส่วน of เจ้าของจนกระทั่งกิจการจำหน่ายเงินลงทุนนั้นจึงบันทึกมูลค่าที่เปลี่ยนแปลงดังกล่าวในงบกำไรขาดทุน

8.2.1.2 ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดต้องแสดงในงบดุลด้วยราคาทุนตัดจำหน่าย

8.2.2 เงินลงทุนในตราสารทุนในความต้องการของตลาดซึ่งถือเป็นหลักทรัพย์เพื่อขายต้องแสดงในงบดุลด้วยมูลค่ายุติธรรม และรับรู้มูลค่าที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นราย

การแยกต่างหากในส่วนของผู้เจ้าของ จนกระทั่งกิจการจำหน่ายเงินลงทุนนั้นจึงบันทึกมูลค่าที่เปลี่ยนแปลงดังกล่าวในงบกำไรขาดทุน

8.2.3 เงินลงทุนในตราสารทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาดถือเป็นเงินลงทุนทั่วไปที่ต้องแสดงในงบดุลด้วยราคาทุน

กรณีตัวอย่างที่ 4 จากงบการเงินรวมสำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2542 และ 2541 ของบริษัท เจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน) และบริษัทย่อย ซึ่งเป็นหลักทรัพย์จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ถือเป็นปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีไทย ที่แสดงไว้ในภาคผนวก ข. พบว่า

นโยบายการบัญชีที่สำคัญ ในหมายเหตุประกอบงบการเงินที่ 4 เรื่อง นโยบายการบัญชีที่สำคัญ หัวข้อเงินลงทุน บริษัทระบุถึงวิธีการแสดงเงินลงทุนทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับข้อกำหนดของทั้งสามมาตรฐาน ดังนี้

“...เงินลงทุนในตราสารทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาดของบริษัทที่เกี่ยวข้องกัน และบริษัทอื่นที่ไม่ใช่เป็นบริษัทย่อย และ/หรือ บริษัทร่วมถือเป็น "เงินลงทุนทั่วไป" ซึ่งแสดงมูลค่าในราคาทุน...”

นอกจากนั้นกิจการต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดเกี่ยวกับการด้อยค่าของเงินลงทุนระยะยาว และพิจารณาความเหมาะสมของราคาตามบัญชีของเงินลงทุนโดยพิจารณาเป็นแต่ละรายการด้วย

จะเห็นได้ว่าวิธีการบัญชีตาม TAS No.40 สำหรับเงินลงทุนระยะยาวประเภทตราสารหนี้ในความต้องการของตลาดและตราสารทุนที่อยู่ในความต้องการของตลาดนั้นเป็นแนวทางเดียวกับ SFAS No.115 ในขณะที่วิธีการบัญชีเกี่ยวกับเงินลงทุนระยะยาวประเภทตราสารทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาดนั้นมีแนวทางเช่นเดียวกับ IAS No.25

9. การด้อยค่าของเงินลงทุน

TAS No.40 ย่อหน้า 32 – 37 กล่าวถึงการด้อยค่าไว้ดังนี้

9.1 การด้อยค่าของหลักทรัพย์เพื่อขาย

กิจการต้องบันทึกการด้อยค่าของหลักทรัพย์เพื่อขายทันทีที่มีหลักฐานสนับสนุนว่าหลักทรัพย์นั้นด้อยค่า โดยการกลับบัญชีส่วนต่ำกว่าทุนจากการเปลี่ยนแปลงมูลค่าของหลักทรัพย์เพื่อขายที่แสดงอยู่ในส่วนของผู้เจ้าของเป็นรายการขาดทุนจากการด้อยค่าทันทีที่เกิด เว้นแต่กิจการเคยบันทึกส่วนเกินทุนจากการเปลี่ยนแปลงมูลค่าไว้ในส่วนของผู้เจ้าของ กิจการต้องกลับ

บัญชีส่วนเกินทุนดังกล่าวในการบันทึกลดมูลค่าเงินลงทุนก่อนที่จะบันทึกการขายขาดทุนจากการด้อยค่าในงบกำไรขาดทุน

หลักฐานสนับสนุนว่าหลักทรัพย์เพื่อขายเกิดการด้อยค่า มีดังต่อไปนี้

1. กิจการที่ออกหลักทรัพย์กำลังประสบปัญหาทางการเงิน
2. กิจการที่ออกหลักทรัพย์ผิดนัดชำระหนี้หรือผิดเงื่อนไขในสัญญา
3. มีความเป็นไปได้สูงที่กิจการผู้ออกหลักทรัพย์จะล้มละลายหรือฟื้นฟูกิจการ
4. หลักทรัพย์นั้นไม่มีการซื้อขายในตลาดซื้อขายคล่องอีกต่อไปเนื่องจากปัญหาทางการเงิน

9.2 การด้อยค่าของตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด

ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดจะด้อยค่าเมื่อมีความเป็นไปได้ค่อนข้างแน่ที่กิจการจะไม่สามารถเรียกเก็บเงินต้นหรือดอกเบี้ยทั้งหมด หรือบางส่วนตามที่ระบุไว้ในสัญญาได้ รายการขาดทุนจากการด้อยค่าของตราสารหนี้ดังกล่าวคือ ผลต่างระหว่างราคาตามบัญชีกับมูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับจากตราสารหนี้นั้น ซึ่งคิดลดด้วยอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงตามสัญญาเดิม

กิจการต้องบันทึกการขายขาดทุนจากการด้อยค่าของตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดในงบกำไรขาดทุนทันทีที่เงินลงทุนเกิดการด้อยค่าและต้องรับรู้รายได้ดอกเบี้ยในเวลาต่อมาด้วยอัตราคิดลดที่ใช้ในการคำนวณมูลค่าปัจจุบันของตราสารหนี้นั้น

กิจการอาจคำนวณรายการขาดทุนจากการด้อยค่าของเงินลงทุนเป็นกลุ่ม เช่น กลุ่มของตราสารหนี้ที่คล้ายคลึงกัน นอกจากนี้ กิจการอาจกำหนดรายการขาดทุนจากการด้อยค่าโดยใช้ราคาตลาดของตราสารหนี้ (ราคาขายสุทธิ) หรือราคายุติธรรมของหลักประกัน (มูลค่าจากการใช้) หากกิจการคาดว่าหลักประกันที่มีอยู่จะเป็นแหล่งชำระหนี้เพียงแหล่งเดียวของตราสารหนี้ดังกล่าว หากในเวลาต่อกิจการพบว่ารายการขาดทุนจากการด้อยค่าของเงินลงทุนที่ได้รับรู้ในงวดก่อนได้หมดไปหรือลดลงกิจการต้องบันทึกเพิ่มมูลค่าของเงินลงทุนดังกล่าวได้เท่าที่ไม่เกินราคาทุนตัดจำหน่ายที่ควรเป็น หากกิจการไม่เคยบันทึกการขายขาดทุนจากการด้อยค่ามาเลยในงวดก่อนๆ กิจการต้องบันทึกการขายขาดทุนจากการด้อยค่าในงบกำไรขาดทุนทันทีที่เกิด หลังจากที่เกิดการปรับมูลค่าของตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดให้เท่ากับมูลค่าปัจจุบัน กิจการต้องรับรู้รายได้ดอกเบี้ยจากตราสารหนี้นั้นโดยใช้อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงตามสัญญาเดิม

9.3 การด้อยค่าของเงินลงทุนทั่วไป

กิจการต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชี เรื่อง การด้อยค่าของสินทรัพย์เพื่อบันทึกการด้อยค่าของเงินลงทุนทั่วไป

ซึ่งแนวปฏิบัติของ TAS No.40 และ IAS No.39 นั้นคล้ายคลึงกันดังกล่าวข้างต้น ความแตกต่างระหว่างมาตรฐานการบัญชีทั้งสองกับ SFAS No.115 แบ่งได้เป็นสองประเด็น ทั้งนี้เป็นผลจากข้อกำหนดในการบันทึกผลขาดทุนจากการด้อยค่าแตกต่างกันตามประเภทของ หลักทรัพย์ ดังนี้

1. **สถานการณ์ที่เงินลงทุนประเภทหลักทรัพย์เพื่อขายและตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดจะเกิดการด้อยค่า** ซึ่ง TAS No.40 และ IAS No.39 กำหนดชัดเจนโดยจำแนกตามประเภทของเงินลงทุนและให้พิจารณาการด้อยค่าทุกๆวันที่ในงบการเงิน สำหรับ SFAS No.115 ย่อหน้า 16 นั้นกำหนดว่าให้บันทึกผลขาดทุนจากการด้อยค่าเมื่อมีการลดลงของมูลค่าเงินลงทุนอย่างถาวรโดยไม่กำหนดสถานการณ์เฉพาะตามประเภทของหลักทรัพย์ อย่างไรก็ตาม แม้จะมีความแตกต่างในเรื่องของช่วงเวลาในการบันทึกผลขาดทุนจากการด้อยค่าก็ตาม ผลกระทบของมูลค่าขาดทุนจากการด้อยค่าที่มีต่อบำกำไรขาดทุนนั้นไม่มีความแตกต่างกันมากนัก เนื่องจากจำนวนเงินที่กำหนดให้บันทึกเป็นขาดทุนจากการด้อยค่านั้นเป็นไปในหลักการเดียวกัน นั่นคือ จำนวนของราคาตามบัญชีที่สูงกว่ามูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืนของสินทรัพย์

2. **การกลับบัญชีรายการขาดทุนจากการด้อยค่า** ซึ่ง TAS No.40 และ IAS No.39 นั้นอนุญาตให้บันทึกการกลับบัญชีรายการขาดทุนจากการด้อยค่า โดยรับรู้รายได้ในงบกำไรขาดทุนได้ไม่เกินกว่าขาดทุนจากการด้อยค่าที่เคยรับรู้ไปแล้ว ในขณะที่ SFAS No.115 ไม่อนุญาตให้รับรู้รายได้ชดเชยผลขาดทุนเข้าสู่บกำไรขาดทุน

10. การจำหน่ายเงินลงทุน

TAS No.40 ย่อหน้า 38 กล่าวไว้เช่นเดียวกับหลักการทั่วไปในการคำนวณกำไรขาดทุนจากการจำหน่ายสินทรัพย์ว่า “ในการจำหน่ายเงินลงทุน กิจการต้องบันทึกผลต่างระหว่างสิ่งตอบแทนสุทธิที่ได้รับกับราคาตามบัญชีของเงินลงทุนเป็นรายได้หรือค่าใช้จ่ายทันทีที่เกิด กิจการต้องบันทึกกลับบัญชีทุกบัญชีที่เกี่ยวข้องกับเงินลงทุนที่จำหน่ายเพื่อรับรู้ในงบกำไรขาดทุน เช่น ส่วนเกินทุนจากการตีราคาเงินลงทุน”

TAS No.40 ย่อหน้า 39 กล่าวว่า “หากกิจการจำหน่ายเงินลงทุนเพียงบางส่วน ราคาตามบัญชีต่อหน่วยที่ใช้ในการบันทึกกำไรได้หรือค่าใช้จ่ายของเงินลงทุนชนิดเดียวกันต้องคำนวณโดยใช้วิธีถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก” ซึ่งเป็นแนวทางเดียวกับข้อกำหนดในย่อหน้า 35 ของ IAS No.25 สำหรับ SFAS No.115 นั้นกำหนดให้ใช้ได้หลายวิธี เช่น วิธีราคาเฉพาะเจาะจง (specific identification) วิธีถัวเฉลี่ย (average cost) หรือวิธีอื่นๆ เป็นต้น

11. การโอนเปลี่ยนประเภทเงินลงทุน

SFAS No.115 นั้นมีขอบเขตจำกัดมากเกี่ยวกับเรื่องการโอนเปลี่ยนประเภทเงินลงทุน โดยทั่วไปแล้วมักพบว่าการโอนเปลี่ยนประเภทเงินลงทุนจากตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด ไปเป็นเงินลงทุนประเภทอื่นนั้นเกิดขึ้นไม่บ่อยนัก รวมทั้งเมื่อพิจารณาลักษณะของหลักทรัพย์ เพื่อค้าแล้ว การโอนเปลี่ยนประเภทเงินลงทุนประเภทอื่นไปเป็นหลักทรัพย์เพื่อค้า หรือโอนเปลี่ยนประเภทจากหลักทรัพย์เพื่อค้าไปเป็นประเภทอื่นก็ไม่ควรเกิดขึ้นบ่อยเช่นกัน แต่เมื่อเกิดการโอนเปลี่ยนประเภทเงินลงทุนแล้ว จะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดดังต่อไปนี้

11.1 การเปลี่ยนประเภทเงินลงทุนจากตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดไปเป็นเงินลงทุนประเภทอื่น

สถานการณ์เฉพาะตามที่มาตรฐานการบัญชีเห็นว่าเป็นเหตุสมควรที่จะจำหน่ายตราสารหนี้ที่ตั้งใจจะถือไว้จนครบกำหนดโดยไม่กระทบความสม่ำเสมอในการจัดประเภทเงินลงทุนในตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดรายการอื่นๆที่กระทำไว้แต่เดิม ตามข้อกำหนดของ TAS No. 40 มีดังต่อไปนี้

TAS No.40 ย่อหน้า 14 กล่าวว่า “การเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ต่อไปนี้อาจทำให้กิจการต้องเปลี่ยนความตั้งใจที่จะถือตราสารหนี้ไปจนครบกำหนดโดยที่ไม่จำเป็นต้องทบทวนความตั้งใจที่จะถือตราสารหนี้รายการอื่นไปจนครบกำหนด การจำหน่ายหรือโอนเปลี่ยนประเภทตราสารหนี้ดังกล่าวจะไม่ถือว่าเป็นการกระทำที่ไม่สม่ำเสมอกับการจัดประเภทที่กระทำไว้แต่เดิม

1. มีหลักฐานที่แสดงว่าความน่าเชื่อถือของผู้ออกตราสารลดลงอย่างเป็นสาระสำคัญ
2. มีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายภาษีอากรซึ่งเป็นผลให้มีการยกเลิกหรือลดข้อลดหย่อนทางภาษีอากรเกี่ยวกับดอกเบี้ยที่จะได้รับจากตราสารหนี้ ซึ่งกรณีนี้ไม่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงอัตราภาษีโดยทั่วไป
3. มีการรวมกิจการหรือจำหน่ายกิจการที่สำคัญซึ่งทำให้กิจการต้องขายหรือโอนตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด เพื่อให้กิจการสามารถรักษาระดับความเสี่ยงในอัตราดอกเบี้ยหรือความเสี่ยงด้านเครดิตของกิจการไว้ดังเดิม
4. มีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายที่ส่งผลให้กิจการไม่สามารถถือเงินลงทุนบางชนิดไว้ในระดับที่กิจการเคยถือไว้ได้ ทำให้กิจการจำเป็นต้องจำหน่ายตราสารหนี้ดังกล่าว
5. มีการเปลี่ยนแปลงข้อกำหนดหรือกฎหมายเกี่ยวกับการรักษาระดับเงินทุนของกิจการทำให้กิจการต้องลดขนาดลงโดยการขายเงินลงทุนดังกล่าว

นอกจากสถานการณ์ข้างต้น กิจการอาจไม่จำเป็นต้องทบทวนความตั้งใจหรือความสามารถที่จะถือตราสารหนี้รายการอื่นไปจนครบกำหนด หากกิจการต้องขายหรือโอนเปลี่ยนประเภทตราสารหนี้รายการหนึ่งเนื่องจากสถานการณ์ที่ไม่อาจคาดการณ์ได้ ซึ่งสถานการณ์นี้เกิดจากเหตุการณ์ที่ไม่เป็นปกติสำหรับกิจการหรือเกิดจากเหตุการณ์ที่เป็นเอกเทศและไม่คาดว่าจะเกิดขึ้นอีก กิจการต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการขายหรือโอนเปลี่ยนประเภทตราสารหนี้ดังกล่าว”

ข้อกำหนดเกี่ยวกับสถานการณ์ที่มาตรฐานการบัญชีอนุญาตให้จำหน่ายเงินลงทุนในตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดได้โดยไม่กระทบความสม่ำเสมอในการจัดประเภทเงินลงทุนในตราสารหนี้รายการอื่นๆ ดังที่กล่าวไว้ข้างต้นมีความหมายเช่นเดียวกับข้อกำหนดที่กล่าวไว้ใน SFAS No.115 ย่อหน้า 8

อย่างไรก็ดีหากมีการจำหน่ายเงินลงทุนในตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดแล้ว TAS No.40 ย่อหน้า 46 กำหนดให้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการขายหรือการโอนเปลี่ยนประเภทตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดในหมายเหตุประกอบงบการเงิน ดังต่อไปนี้

1. จำนวนต้นทุนตัดจำหน่ายของหลักทรัพย์ที่มีการขายหรือการโอนเปลี่ยน
2. จำนวนรวมของรายการกำไรหรือขาดทุนสุทธิที่เกิดขึ้น
3. จำนวนรวมของรายการกำไรหรือขาดทุนสุทธิที่ยังไม่เกิดขึ้น
4. สถานการณ์ตามที่มาตรฐานการบัญชีกำหนดไว้ว่าเป็นสาเหตุให้กิจการขายหรือโอนเปลี่ยนตราสารหนี้นั้นได้โดยไม่กระทบความสม่ำเสมอในการจัดประเภทเงินลงทุนรายการอื่นๆ ที่มีอยู่เป็นหลักทรัพย์ประเภทตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด

สำหรับเกณฑ์อื่นๆ ในการพิจารณาว่าสถานการณ์ใดเป็นหลักฐานแสดงว่ากิจการไม่มีความตั้งใจหรือไม่มีความสามารถที่จะถือเงินลงทุนในตราสารหนี้หนึ่งๆไว้จนครบกำหนด รวมทั้งเกณฑ์พิจารณาการขายตราสารหนี้ใดๆว่าเป็นการขายตราสารหนี้เมื่อครบกำหนดนั้น TAS No.40 ย่อหน้าที่ 15 และ 16 กำหนดไว้ดังนี้

“กิจการต้องไม่จัดประเภทตราสารหนี้เป็นตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดหากกิจการเพียงแต่ตั้งใจว่าจะถือตราสารหนี้นั้นไปอย่างไม่มีกำหนด หรือจะถือไว้เพื่อขายภายใต้สถานการณ์ต่อไปนี้

1. อัตราดอกเบี้ยในตลาดของตราสารหนี้นั้นเปลี่ยนไปทำให้ความเสี่ยงในการชำระหนี้สูง

2. กิจการมีความจำเป็นต้องเพิ่มสภาพคล่อง ตัวอย่างเช่น มีผู้มาขอคืนเงินมัดจำ มีผู้ต้องการกู้เงินเป็นจำนวนมาก หรือกิจการต้องจ่ายค่าเรียกร้องจากกรมธรรม์ประกันภัย
 3. เงินลงทุนที่สามารถใช้ทดแทนตราสารหนี้ดังกล่าวมีอัตราดอกเบี้ยที่จูงใจให้น่าลงทุนกว่า
 4. มีการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขและแหล่งที่มาของเงินทุน
 5. มีการเปลี่ยนแปลงในความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน”
- ซึ่งหลักเกณฑ์นี้มีความหมายเช่นเดียวกับข้อกำหนดในย่อหน้า 9 ของ SFAS No.115

สำหรับกรณีที่เกี่ยวข้องกับการขายตราสารหนี้เมื่อครบกำหนดนั้น ทั้ง TAS No.40 ย่อหน้า 16 และ SFAS No.115 ย่อหน้า 11 ต่างก็กำหนดว่าเป็นกรณีที่มีลักษณะตามข้อใดข้อหนึ่งดังต่อไปนี้

1. กิจการขายตราสารหนี้เมื่อใกล้ถึงวันครบกำหนด หรือใกล้ถึงวันที่ผู้ออกตราสารสามารถใช้สิทธิไถ่ถอนก่อนครบกำหนดหากมีความเป็นไปได้ค่อนข้างแน่ที่ผู้ออกตราสารจะใช้สิทธิไถ่ถอนนั้น ซึ่งระยะเวลาจากวันที่ขายถึงวันครบกำหนดใกล้เคียงกันจนทำให้ความเสี่ยงจากอัตราดอกเบี้ยไม่เป็นตัวแปรที่สำคัญในการกำหนดราคาของตราสารอีกต่อไป เช่น ภายใน 3 เดือนก่อนครบกำหนด เป็นต้น
2. กิจการขายตราสารหนี้หลังจากที่ได้รับชำระเงินส่วนใหญ่ของเงินต้นที่ค้างอยู่ ณ วันที่ได้ตราสารมา ซึ่ง SFAS No.115 กำหนดว่าหากได้รับชำระอย่างน้อยในอัตราร้อยละ 85 ถือว่าได้รับชำระหนี้ส่วนใหญ่จากตราสารหนี้นั้นแล้ว ในขณะที่ TAS No. 40 มิได้กำหนดอัตราส่วนร้อยละเอาไว้

ทั้ง IAS No.39 และ SFAS No.115 ต่างก็อนุญาตให้มีการขายเงินลงทุนในหลักทรัพย์ประเภทตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดได้เช่นเดียวกับมาตรฐานการบัญชีไทย แม้สาเหตุในการขายเงินลงทุนในตราสารหนี้ดังกล่าวก่อนครบกำหนดจะมีใช่เป็นผลต่อเนื่องจากสถานการณ์ที่จำเป็นตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการบัญชีก็ตาม

หากมีการจำหน่ายเงินลงทุนในตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดโดยไม่สอดคล้องกับเงื่อนไขและไม่อยู่ภายใต้สถานการณ์ตามที่กำหนดในมาตรฐานการบัญชีแล้ว IAS No.39 และ SFAS No.115 รวมทั้ง TAS No.40 ต่างก็กำหนดให้กิจการทบทวนความตั้งใจที่จะถือตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดทุกรายการเพื่อโอนเปลี่ยนประเภทใหม่ให้ถูกต้อง รวมทั้งหากมีการเปลี่ยนประเภทของเงินลงทุน จะต้องบันทึกกำไรขาดทุนจากการเปลี่ยนแปลงประเภทของเงินลงทุนเข้าสู่งบกำไรขาดทุนทันทีในงวดนั้น

ข้อกำหนดของ IAS No.39 และ SFAS No.115 นั้นต่างจาก TAS No.40 ตรงที่ IAS No.39 และ SFAS No.115 ระบุว่าหากมีการจำหน่ายเงินลงทุนในตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดโดยไม่อยู่ภายใต้สถานการณ์ที่มาตรฐานการบัญชีอนุญาตไว้ นั้น กิจการต้องจัดประเภทเงินลงทุนในตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดทุกรายการที่เหลือนไปเป็นเงินลงทุนในหลักทรัพย์เพื่อขาย โดยต้องรับรู้กำไรขาดทุนจากการเปลี่ยนแปลงประเภทเงินลงทุนเข้าสู่งบกำไรขาดทุนประจำงวดทันที

จากนั้น IAS No.39 และ SFAS No.115 ยังมีข้อกำหนดเพิ่มเติมที่แตกต่างกันในเรื่องระยะเวลาที่อนุญาตให้บันทึกเงินลงทุนประเภทหลักทรัพย์เพื่อขายนี้กลับมาเป็นเงินลงทุนในตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดได้อีกครั้ง โดย IAS No.39 กำหนดระยะเวลาไว้ชัดเจนกว่า SFAS No. 115 ว่ากิจการจะโอนหลักทรัพย์ดังกล่าวกลับมาเป็นเงินลงทุนในตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดได้เมื่อพ้นเวลาสองปีนับจากวันที่ถูกบังคับให้โอนเปลี่ยนแปลงประเภทเงินลงทุนไปเป็นประเภทหลักทรัพย์เพื่อขาย ในขณะที่ SFAS No.115 มิได้กำหนดระยะเวลาไว้แน่นอน แต่ระบุไว้เพียงว่าให้จัดประเภทกลับมาเป็นเงินลงทุนในตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดได้อีกครั้งเมื่อฝ่ายบริหารสามารถให้คำรับรองเพื่อให้เกิดความเชื่อถือมากยิ่งขึ้นถึงความตั้งใจและความสามารถของกิจการที่จะถือตราสารหนี้ไว้ได้จนครบกำหนด ซึ่งข้อกำหนดเกี่ยวกับระยะเวลาในลักษณะเดียวกันนี้ TAS No.40 มิได้ระบุไว้

11.2 การโอนเปลี่ยนแปลงประเภทเงินลงทุนที่ไม่ใช่ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดไปเป็นเงินลงทุนอีกประเภทหนึ่ง

TAS No.40 ย่อหน้า 40 – 41 กล่าวถึงกรณีที่มีกิจการต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการโอนเปลี่ยนแปลงเงินลงทุนจากประเภทหนึ่งไปเป็นอีกประเภทหนึ่งในแนวทางเดียวกับ SFAS No.115 ย่อหน้า 15 ดังต่อไปนี้

11.2.1 การโอนเปลี่ยนแปลงประเภทเงินลงทุนในตราสารทุนในความต้องการของตลาดและตราสารหนี้

- สำหรับการโอนเปลี่ยนแปลงหลักทรัพย์เพื่อค่าไปเป็นเงินลงทุนประเภทอื่น กิจการต้องใช้มูลค่ายุติธรรม ณ วันที่โอนในการบันทึกบัญชีและรับรู้ผลต่างระหว่างราคาตามบัญชีกับมูลค่ายุติธรรม ณ วันนั้นในงบกำไรขาดทุนทันที

- สำหรับการโอนเปลี่ยนแปลงเงินลงทุนประเภทอื่นไปเป็นหลักทรัพย์เพื่อค่า กิจการต้องใช้มูลค่ายุติธรรม ณ วันที่โอนในการบันทึกบัญชีและรับรู้ผลต่างระหว่างราคาตามบัญชีกับมูลค่ายุติธรรม ณ วันนั้น พร้อมทั้งกลับบัญชีทุกบัญชีที่เกี่ยวข้องกับเงินลงทุนที่โอนเปลี่ยนในงบกำไรขาดทุนทันที

- สำหรับตราสารหนี้ที่โอนเปลี่ยนจากหลักทรัพย์เพื่อขายไปเป็นตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด กิจการต้องใช้มูลค่ายุติธรรม ณ วันที่โอนในการบันทึกบัญชีและปรับปรุงส่วนเกินทุนหรือส่วนต่ำกว่าทุนที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงมูลค่าของเงินลงทุนด้วยผลต่างระหว่างราคาตามบัญชีกับมูลค่ายุติธรรม ณ วันที่โอนส่วนเกินทุนหรือส่วนต่ำกว่าทุนดังกล่าวยังคงแสดงเป็นรายการแยกต่างหากในส่วนของเจ้าของ และต้องจัดจำหน่ายตลอดอายุที่เหลืออยู่ของตราสารหนี้ในลักษณะเดียวกับการจัดจำหน่ายส่วนเกินหรือส่วนลดของตราสารหนี้โดยใช้วิธีอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงหรือวิธีอื่นที่ให้ผลไม่แตกต่างกัน

- สำหรับการโอนเปลี่ยนตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดไปเป็นหลักทรัพย์เพื่อขาย กิจการต้องใช้มูลค่ายุติธรรม ณ วันที่โอนในการบันทึกบัญชีและรับรู้ผลต่างระหว่างราคาตามบัญชีกับมูลค่ายุติธรรม ณ วันที่โอนเป็นรายการแยกต่างหากในส่วนของเจ้าของ ซึ่งเป็นลักษณะเดียวกับข้อกำหนดใน SFAS No.115 ย่อหน้า 15 ที่ให้บันทึกผลต่างระหว่างราคาตามบัญชีกับมูลค่ายุติธรรม ณ วันที่โอนไว้ใน Other comprehensive income ภายใต้ส่วนของเจ้าของ

- สำหรับตราสารทุนที่โอนเปลี่ยนจากหลักทรัพย์เพื่อขายไปเป็นเงินลงทุนในบริษัทร่วมหรือบริษัทย่อย กิจการต้องใช้มูลค่ายุติธรรม ณ วันที่โอนในการบันทึกบัญชีพร้อมทั้งกลับบัญชีทุกบัญชีที่เกี่ยวข้องกับหลักทรัพย์เพื่อขาย กิจการต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชี เรื่อง กำไรหรือขาดทุนสุทธิสำหรับงวดข้อผิดพลาดที่สำคัญ และการเปลี่ยนแปลงทางบัญชีเมื่อกิจการต้องเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชีที่ใช้

- สำหรับตราสารทุนที่โอนเปลี่ยนจากเงินลงทุนในบริษัทย่อยหรือบริษัทร่วมไปเป็นหลักทรัพย์เพื่อขาย กิจการต้องใช้มูลค่ายุติธรรม ณ วันที่โอนในการบันทึกบัญชีและรับรู้ผลต่างระหว่างราคาตามบัญชีกับมูลค่ายุติธรรม ณ วันที่โอนเป็นรายการแยกต่างหากในส่วนของเจ้าของ

11.2.2 การโอนเปลี่ยนตราสารทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาด

- สำหรับการโอนเปลี่ยนเงินลงทุนทั่วไปที่จัดประเภทเป็นเงินลงทุนระยะยาวไปเป็นเงินลงทุนในบริษัทย่อยหรือบริษัทร่วม กิจการต้องใช้ราคาตามบัญชี ณ วันที่โอนในการบันทึกบัญชีและปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชี เรื่อง กำไรหรือขาดทุนสุทธิสำหรับงวด ข้อผิดพลาดที่สำคัญ และการเปลี่ยนแปลงทางบัญชีเมื่อกิจการต้องเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชีที่ใช้

- สำหรับการโอนเปลี่ยนเงินลงทุนในบริษัทย่อยหรือบริษัทร่วมไปเป็นเงินลงทุนทั่วไปที่จัดประเภทเป็นเงินลงทุนระยะยาว กิจการต้องใช้ราคาตามบัญชีของเงินลงทุนที่เหลืออยู่เป็นราคาโอนเปลี่ยน หากเงินลงทุนส่วนที่จำหน่ายไปมีราคาขายต่ำกว่าราคาตามบัญชี กิจการต้องพิจารณาว่าเงินลงทุนส่วนที่เหลือต่อยค่าหรือไม่เพื่อรับรู้รายการขาดทุนจากการด้อยค่า กิจ

การต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชี เรื่อง กำไรหรือขาดทุนสุทธิสำหรับงวด ข้อผิดพลาดที่สำคัญและการเปลี่ยนแปลงทางบัญชีเมื่อกิจการต้องเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชีที่ใช้

เช่นเดียวกับแนวคิดของมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศและมาตรฐานการบัญชีของสหรัฐอเมริกา TAS No.40 ย่อหน้า 41 ถือว่าปกติแล้วการโอนเปลี่ยนเงินลงทุนจากประเภทหนึ่งไปเป็นอีกประเภทหนึ่งไม่ควรเกิดขึ้นบ่อย เนื่องจากกิจการต้องมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการถือเงินลงทุนนับตั้งแต่เริ่มแรกที่ได้เงินลงทุนมา และมาตรฐานการบัญชีเกี่ยวกับเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุนที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันก็กำหนดให้กิจการจัดประเภทเงินลงทุนตามวัตถุประสงค์ในเบื้องต้น จากนั้นจึงจำแนกว่าเป็นสินทรัพย์หมุนเวียนหรือไม่หมุนเวียนตามลักษณะและระยะเวลาในการถือเงินลงทุนนั้นไว้

หากกิจการไม่มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการถือเงินลงทุนขณะที่กิจการได้รับเงินลงทุนนั้นๆมา กิจการต้องจัดประเภทเงินลงทุนดังกล่าวเป็นหลักทรัพย์เพื่อขายในทันที อย่างไรก็ตามกิจการอาจมีความจำเป็นที่จะต้องโอนเปลี่ยนประเภทเงินลงทุน ซึ่งการโอนเปลี่ยนประเภทเงินลงทุนบางประเภทต้องมีหลักฐานสนับสนุนอย่างเพียงพอ เช่น การโอนเปลี่ยนระหว่างหลักทรัพย์เพื่อค้าและหลักทรัพย์เพื่อขายต้องมีหลักฐานสนับสนุนในเวลาต่อมาว่ากิจการได้ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การโอนเปลี่ยนเงินลงทุนทั่วไปจากประเภทระยะยาวมาเป็นประเภทชั่วคราวสามารถทำได้หากกิจการมีหลักฐานว่าจะจำหน่ายเงินลงทุนนั้นในอนาคตอันใกล้ ส่วนการโอนเปลี่ยนเงินลงทุนทั่วไปจากประเภทชั่วคราวไปเป็นประเภทระยะยาวนั้นยากที่จะเกิดขึ้นในทางปฏิบัติ

12. งบกำไรขาดทุน

TAS No.40 ย่อหน้า 42 กำหนดว่า รายการต่อไปนี้ต้องรวมอยู่ในงบกำไรขาดทุนสำหรับงวด

1. รายได้ดอกเบี้ย ค่าสิทธิและเงินปันผลที่เกิดจากเงินลงทุนชั่วคราวและเงินลงทุนระยะยาว
2. รายการกำไรหรือรายการขาดทุนสุทธิจากการจำหน่ายเงินลงทุนชั่วคราวและเงินลงทุนระยะยาวที่คำนวณขึ้นตามข้อกำหนดเกี่ยวกับการจำหน่ายเงินลงทุนที่ระบุไว้ในมาตรฐานการบัญชี
3. รายการกำไรหรือรายการขาดทุนสุทธิที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงมูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุนชั่วคราว
4. รายการกำไรหรือขาดทุนจากการโอนเปลี่ยนประเภทเงินลงทุน

5. รายการขาดทุนจากการด้อยค่า

ซึ่งส่วนใหญ่แล้วประเภทของรายการที่แสดงในงบกำไรขาดทุนจะสอดคล้องกับมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศและมาตรฐานการบัญชีสหรัฐอเมริกา ประเด็นที่แตกต่างคือการวัดมูลค่าเพราะมาตรฐานการบัญชีของสหรัฐอเมริกาห้ามมิให้กลับบัญชีรายการขาดทุนจากการด้อยค่าโดยรับรู้เข้าสู่งบกำไรขาดทุน แต่ให้รับรู้ไว้เป็นรายการหนึ่งภายใต้ส่วนของผู้ถือหุ้นแทน ดังนั้นหากศักยภาพในการใช้สินทรัพย์ของกิจการเพิ่มขึ้นหลังจากที่เคยบันทึกขาดทุนจากการด้อยค่ามาแล้ว งบการเงินที่จัดทำขึ้นตามมาตรฐานการบัญชีไทยและมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศย่อมมีแนวโน้มที่จะแสดงกำไรสูงกว่างบการเงินที่จัดทำขึ้นตามมาตรฐานการบัญชีของสหรัฐอเมริกา

13. การเปิดเผยข้อมูล

TAS No.40 ย่อหน้า 45 กำหนดให้กิจการต้องเปิดเผยข้อมูลในงบการเงินหรือในหมายเหตุประกอบงบการเงิน ดังต่อไปนี้

“นโยบายการบัญชีสำหรับ

1. การกำหนดมูลค่าของเงินลงทุน
2. ข้อเท็จจริงที่ว่ากิจการใช้วิธีถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักในการกำหนดต้นทุนของตราสารที่จำหน่าย
3. การบันทึกบัญชีการเปลี่ยนแปลงมูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุนชั่วคราว”

ประเด็นที่แตกต่างคือ IAS No.25 มิได้กำหนดให้ต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงที่ว่ากิจการใช้วิธีถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักในการกำหนดต้นทุนของตราสารที่จำหน่าย นอกจากนั้นยังให้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายการบัญชีเพิ่มอีกหนึ่งรายการกล่าวคือ วิธีการบันทึกส่วนเกินทุนจากการตีราคาหลักทรัพย์เมื่อมีการจำหน่ายหลักทรัพย์นั้นๆ ในขณะที่ SFAS No.115 มิได้ระบุข้อกำหนดให้เปิดเผยนโยบายการบัญชีที่เกี่ยวข้อง แต่สำหรับเรื่องการจำหน่ายเงินลงทุนนั้น SFAS No.115 ย่อหน้า 20 ได้กำหนดให้เปิดเผยเกณฑ์ราคาทุนที่ใช้ในการคำนวณกำไรขาดทุนของตราสารที่จำหน่าย ว่าใช้วิธีคำนวณต้นทุนแบบเฉพาะเจาะจง(specific identification) ถัวเฉลี่ย(average) หรือวิธีอื่นๆ

ข้อมูลที่ TAS No.40 กำหนดให้เปิดเผยเพิ่มเติมอีกได้แก่

รายการที่มีนัยสำคัญที่รวมอยู่ในงบกำไรขาดทุนดังต่อไปนี้

1. รายได้ดอกเบี้ย ค่าสิทธิ และเงินปันผลที่เกิดจากเงินลงทุนชั่วคราวและเงินลงทุนระยะยาว
2. จำนวนรวมของสิ่งตอบแทนจากการขายเงินลงทุนแต่ละประเภท
3. จำนวนรวมของรายการกำไรและจำนวนรวมของรายการขาดทุนที่เกิดจากการโอนเปลี่ยนหลักทรัพย์เพื่อขายไปเป็นหลักทรัพย์เพื่อค้า
4. จำนวนรวมของรายการกำไรและจำนวนรวมของรายการขาดทุนจากการจำหน่ายเงินลงทุนแต่ละประเภท
5. จำนวนรวมของรายการกำไรและจำนวนรวมของรายการขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นของหลักทรัพย์เพื่อค้าและเงินลงทุนทั่วไป

รวมทั้ง TAS No.40 ยังให้เปิดเผยถึงการเปลี่ยนแปลงในระหว่างงวดของส่วนเกินทุนจากการเปลี่ยนแปลงมูลค่าและลักษณะของการเปลี่ยนแปลงนั้น เช่น การเปลี่ยนแปลงในส่วนเกินทุนที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงมูลค่าเงินลงทุนประเภทหลักทรัพย์เพื่อขาย เป็นต้น

กิจการต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับหลักทรัพย์เพื่อขายและตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด โดยแสดงแยกตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดเป็นแต่ละรายการ ดังต่อไปนี้

1. มูลค่ายุติธรรม
2. จำนวนรวมของรายการกำไรและจำนวนรวมของรายการขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงมูลค่า
3. จำนวนรวมของราคาทุนดัดจำหน่ายของตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด
4. ตราสารหนี้ที่จะครบกำหนดตามสัญญาโดยจัดกลุ่มตามระยะเวลาที่จะถึงกำหนด เช่น ภายใน 1 ปี ภายใน 2-5 ปี หรือภายใน 6-10 ปี"

ประเด็นที่แตกต่างคือ IAS No.25 มิได้กำหนดให้เปิดเผยข้อมูลเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับหลักทรัพย์เพื่อขายและตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด แต่ IAS No.25 ย่อหน้า 49(c) - 49(h) กำหนดว่าให้เปิดเผยข้อมูลดังนี้

1. ราคาตลาดของหลักทรัพย์ที่อยู่ในความต้องการของตลาดหากหลักทรัพย์นั้นมิได้แสดงไว้ในราคาตลาด
2. มูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุนหากหลักทรัพย์นั้นถูกจัดประเภทเป็นเงินลงทุนระยะยาวและไม่ได้แสดงไว้ในมูลค่ายุติธรรม
3. ข้อจำกัดที่สำคัญในการรับรู้เงินลงทุนหรือการโอนผลประโยชน์ที่ได้จากการจำหน่ายเงินลงทุน
4. ข้อมูลของเงินลงทุนระยะยาว ได้แก่

- 4.1 นโยบายเกี่ยวกับความถี่ในการตีราคาเงินลงทุนระยะยาวใหม่
- 4.2 วันที่ล่าสุดที่มีการตีราคาใหม่
- 4.3 หลักที่ใช้ในการตีราคาเงินลงทุนและข้อความที่ระบุว่าผู้ประเมินราคาภายนอกมีส่วนเกี่ยวข้องในการตีราคาด้วยหรือไม่
5. กรณีกิจการที่มีธุรกิจหลักในการถือเงินลงทุน(holding of investment) ให้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการวิเคราะห์กลุ่มเงินลงทุน(portfolio) ที่กิจการถืออยู่

ข้อกำหนดเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลตามย่อหน้า 19 และ 20 ของ SFAS No.115 นั้นครอบคลุมในด้านต่างๆ มากและยังรวมถึงการกำหนดให้กิจการเปิดเผยข้อมูลของเงินลงทุนประเภทหลักทรัพย์เพื่อขาย และเงินลงทุนประเภทตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดโดยแยกแสดงตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดเป็นแต่ละรายการตามประเภทที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

- ยอดรวมของมูลค่ายุติธรรม
- จำนวนรวมของรายการกำไรและจำนวนรวมของรายการขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงมูลค่า
- จำนวนรวมของราคาทุนตัดจำหน่ายของตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด
- มูลค่ายุติธรรมหรือราคาทุนตราสารหนี้ที่จะครบกำหนดตามสัญญาโดยจัดกลุ่มตามระยะเวลาที่จะถึงกำหนด เช่น ภายใน 1 ปี ภายใน 2-5 ปี หรือภายใน 6-10 ปี

สำหรับกิจการที่เป็นสถาบันการเงินนั้นต้องแสดงมูลค่ายุติธรรมและราคาทุนตัดจำหน่ายของตราสารหนี้โดยจำแนกเป็นอย่างน้อยสี่กลุ่มตามระยะเวลาที่จะถึงกำหนดดังต่อไปนี้

- 1.) ภายใน 1 ปี
- 2.) ภายใน 1 – 5 ปี
- 3.) ภายใน 5 – 10 ปี
- 4.) และเกิน 10 ปี

นอกจากนั้น SFAS No.115 ย่อหน้า 19 ยังได้กำหนดให้กิจการประเภทสถาบันการเงินเปิดเผยข้อมูลตามข้อกำหนดข้างต้นแยกตามประเภทของหลักทรัพย์ที่สำคัญ เช่น หลักทรัพย์หุ้นทุน

ตราสารหนี้ที่ออกโดยกระทรวงการคลังของสหรัฐอเมริกา และหน่วยงานงานอื่นๆของรัฐ เป็นต้น TAS No.40 ย่อหน้า 47 กำหนดว่า "กิจการอาจเปิดเผยข้อมูลดังต่อไปนี้เพื่อช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินเข้าใจงบการเงินได้ดียิ่งขึ้น

1. การวิเคราะห์เงินลงทุนระยะยาวตามประเภทของเงินลงทุน

2. การประมาณมูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาดโดยผู้
บริหาร
3. วิธีที่ใช้ประมาณมูลค่าของเงินลงทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาดที่นำมา
เปรียบเทียบกับราคาทุน
4. รายละเอียดเกี่ยวกับเงินลงทุนที่มีสัดส่วนอย่างเป็นทางการเป็นสาระสำคัญต่อสินทรัพย์ของกิจการ”

ประเด็นที่แตกต่างคือ IAS No.25 ย่อหน้า 50 กำหนดให้กิจการต้องเปิดเผยส่วนเกิน
ทุนที่เคยเกิดขึ้นในอดีตที่เกี่ยวข้องกับหลักทรัพย์ที่มีการจำหน่ายในระหว่างงวดบัญชีรวมทั้งส่วน
ที่โอนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกำไรสะสมแล้ว สำหรับ SFAS No.115 นั้นมิได้ระบุถึงข้อมูลที่
กำหนดให้เปิดเผยเพิ่มเติมเหล่านี้

14. การปฏิบัติในช่วงเปลี่ยนแปลง

TAS No.40 ย่อหน้า 48 กำหนดให้กิจการใช้วิธีเปลี่ยนทันทีเป็นต้นไปในการนำมาตร
ฐานการบัญชีฉบับนี้มาถือปฏิบัติ โดยต้องไม่ปรับย้อนหลังงบการเงินของงวดก่อน ซึ่งมีลักษณะ
เดียวกับข้อกำหนดใน SFAS No.115 ย่อหน้า 122 โดยที่ FASB ได้ระบุเหตุผลที่วิธีปรับย้อน
หลัง(Retroactive) ไม่เหมาะจะใช้ในกรณีนี้ว่าเป็นเพราะการจัดประเภทและการแสดงมูลค่ารวม
ทั้งวิธีการบัญชีเกี่ยวกับเงินลงทุนประเภทต่างๆ นั้นเป็นผลมาจากวัตถุประสงค์ในการถือเงินลง
ทุนนั้นไว้ในปัจจุบัน ไม่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในอดีต

สำหรับ IAS No.25 นั้นมิได้กำหนดวิธีปฏิบัติในช่วงเปลี่ยนแปลงไว้ และเมื่อพิจารณา
ถึงวันประกาศใช้นั้น พบว่า IAS No.25 ประกาศใช้ก่อนโดยกำหนดให้ถือปฏิบัติสำหรับงบการ
เงินที่รอบระยะเวลาบัญชีเริ่มในหรือหลังวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2530 ต่อจากนั้นจึงเป็น SFAS
No.115 ที่กำหนดให้ถือปฏิบัติสำหรับงบการเงินที่รอบระยะเวลาบัญชีเริ่มหลังวันที่ 15 ธันวาคม
พ.ศ. 2536 และ TAS No.40 ซึ่งกำหนดให้ถือปฏิบัติสำหรับงบการเงินที่รอบระยะเวลาบัญชีเริ่ม
ในหรือหลังวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2542 สำหรับ IAS No.39 นั้นมิได้กำหนดให้ถือปฏิบัติสำหรับ
งบการเงินที่รอบระยะเวลาบัญชีเริ่มในหรือหลังวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2544 เป็นต้นไป